

sector was proposed – it is the process of state influence on the reproductive processes and business entities of industry to create the conditions necessary for their effective functioning on market principles and implementation of state social, economic and environmental priorities, ensuring food security. The financial and economic methods that implemented through the instruments of state support, tax, customs, monetary, pricing and investment policies take the leading role in state regulation of agricultural sector. It was proposed to include following principles of providing state support in agricultural sector: transparency and accessibility; guaranteed; efficiency; compensatory; priority access of small producers to state support; proportionality; reproductive motivation; basing on national interests with international obligations. It was substantiated that the application of legal, organizational and administrative methods of state regulation should be used along with the financial and economic methods of state influence. In particular, it is necessary to continue the work on deregulation, which will reduce transaction costs of agricultural producers; provide a legal basis for state regulation of crop rotation compliance, reproduction of soil fertility, to guarantee the safety and quality of products, etc. It was determined that only a combination of direct and indirect methods of state regulation with the use of forms of incentives and limitation of the activities of agricultural producers will help ensure economic, social and environmental components of the agricultural sector's development.

Key words: state regulation, methods of state regulation, development, state support, foundations of state support, agricultural sector.

Дата надходження до редакції: 30.01.2017

Рецензент: д.е.н., професор Олійник О.В.

РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ПРОЕКТУ «РОЗВИТОК МОЛОЧАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ»

Р. Х. Махмудов

І. В. Махмудова

Полтавська державна аграрна академія

Стаття присвячена ознайомленню з проектом «Розвиток молочарських кооперативів». Висвітлено економічні, організаційні проблеми розвитку обслуговуючих кооперативів у сфері виробництва молока. Розкрито основні аспекти функціонування кооперативів та фактори, що гальмують процеси кооперації в Україні.

Ключові слова: обслуговуючий кооператив, молочарський кооператив, економічна ефективність, сімейна ферма.

Постановка проблеми. Ефективне управління підприємством неможливе без впровадження різних управлінських методів та сучасних маркетингових дій у сучасних умовах. Ефективна діяльність та продуктивність будь-якої господарської системи завжди визначається збутом в кінцевому рахунку. Тенденції глобалізації та диверсифікації зумовлюють перенасичення ринків молочною продукцією різних виробників, ціновий тиск та зниження рівня рентабельності. Зміна ринкових та галузевих границь призводить до їх стирання та формування нових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблемі розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів молочного напрямку приділено достатньо уваги. Серед відомих дослідників зазначеної проблеми доцільно відзначити праці Присяжнюк М., Храпливий Є., Малік М. Й/Козак О. А та інших. Проте, питання, що пов'язані розвитком сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів молочного напрямку висвітлено в недостатній мірі.

Постановка завдання. Метою наукової статті є дослідження чинників, що забезпечують функціонування та активний розвиток молочарсь-

ких кооперативів за допомогою проекту «Розвиток молочарських кооперативів».

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою ринкових перетворень аграрного сектора економіки України є становлення та розвиток сільськогосподарської кооперації. На пореформеному етапі спостерігається активізація діяльності кооперативних формувань, що зумовлено усвідомленням об'єктивної необхідності консолідації зусиль аграрних товаровиробників, а також підвищенням ролі кооперативних організацій в сучасному агробізнесі. Сільськогосподарські кооперативи як підприємства особливого типу мають подвійну економічну природу, оскільки їх місія полягає у задоволенні не тільки економічних, але й соціальних інтересів своїх членів.

Нині пропозицію на ринку молока Полтавської області на три чверті формують особисті селянські господарства. При цьому вони залишаються сам на сам із проблемами забезпечення тваринництва кормами, організації ветеринарного догляду, реалізації виробленої продукції тощо. Ці та інші проблеми можливо вирішити за допомогою проекту «Розвитку молочарських кооперативів».

Проект дає можливість сільськогосподарсь-

ким товаровиробникам на засадах співпраці, взаємодопомоги, організації ефективного збуту виробленої молочної продукції, ефективного постачання необхідних засобів виробництва, забезпечення функціонування та збільшення молочних продуктів.

Проект спрямований на перетворення молочної виробництва в індивідуальні домогосподарства на прибуткову діяльність з гарантованими шляхами збуту.

Мета проекту – створити сталу та конкурентоспроможну систему постачання молока власниками ОСГ, об'єднаними в СОК, а також перетворити перспективні домогосподарства на міні-ферми сімейного типу, покращуючи при цьому професійні знання, навички, ефективність та життєстійкість як сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, так і їх членів.

У 2010 році розпочав свою діяльність інноваційний соціальний проект, покликаний об'єднати 2000 сімей – дрібних сільгоспвиробників – шляхом створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК).

В рамках проекту «Розвиток молочарських кооперативів» родинам, які дали згоду на участь у проекті, фахівці від партнерів проекту («Данон Україна», ДОГО «Сільськогосподарська консультативна служба» та МБФ «Добробут громад») розробляють проекти реконструкції корівників, щоб ті відповідали усім нормам та вимогам комфортного утримання тварин, гарантували максимальну продуктивність корів, а також створювали комфортні умови для праці господарів. Після цього кожній родині було на постійне користування надано обладнання на суму 4 тис. доларів США (доїльне обладнання, поїлки, система освітлення з автоматичним регулятором включення/виключення, система вентиляції, гумові килимки, електропастух) та по 2 племінні високопродуктивні нетелі (за умовами договору родини зобов'язалися передати перший приплід жіночої статі іншій родині, що є членом кооперативу) [1].

Ймовірно, що завдяки покращенню умов утримання та годівлі тварин, а саме: автоматичній системі напування корів, якісним системам кондиціонування повітря та освітлення, а також автоматизованому доїнню – зросте продуктивність поголів'я ферм, а родини суттєво скоротять затрати часу на роботу в господарстві. Відповідно, через збільшення об'ємів заготівлі молока та підвищення його якості, родини зможуть забезпечити собі гідний дохід та відповідно рівень життя.

Проект «Розвиток молочарських кооперативів» стартував у 2010 році в 5 областях України: Херсонській, Запорізькій, Полтавській, Миколаївській та Дніпропетровській. У рамках третьої фази проекту (з липня 2013 р. до липня 2016 р.) планувалося створення сталої та конкурентоспроможної системи постачання молока власниками особистих селянських господарств (ОСГ),

об'єднаними в СОК, а також трансформування перспективних домогосподарств у міні-ферми сімейного типу, покращуючи професійні знання, навички, ефективність та життєстійкість як сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, так і їх членів.

Компанія Данон підтримує аграрну галузь України, конкретно, приватні господарства. В Україні 80% молока виробляється приватними сільськими господарствами, і половина цього молока здається на молокопереробні підприємства та заводи на сьогоднішній день. На теперішній час багато сільських родин живуть за межею бідності і виживають тільки завдяки тому, що самі виробляють. Кожного року 30 сіл зникають з карти України, а 35% сільських жителів отримують дохід нижче прожиткового мінімуму. У цей тяжкий період соціально відповідальний бізнес може допомогти поліпшити умови життя мешканців сіл, і одночасно підвищити якість виробленої сільськогосподарської продукції, в даному випадку молока [2].

На сьогоднішній день якість молока від приватних господарств залишає бажати кращого: корів доять руками, що призводить до потрапляння бактерій з рук доярки; вим'я перед цим не обробляється; молоко переливається у відра або цистерни, не прохолоджується, перевозиться в машинах, не оснащених охолоджувальним обладнанням. І в результаті – неякісне молоко, яке не можна використовувати у виробництві. Відповідно, неефективна організація праці, заготівлі молока та його низька якість є основними лімітуючими чинниками збільшення доходів від реалізації своєї продукції.

Всі ці фактори спонукали компанію до інвестицій у приватні господарства України – сімейні ферми та кооперативи.

Молочні кооперативи допомагають людям організуватися і полегшити загальний доступ до ринку збуту молока. На базі кооперативів індивідуальні господарства обговорюють ціну молока з переробниками, спільно роблять заклади обладнання і покращують продуктивність своїх корів через різні програми і послуги, які здійснює кооператив [3].

Сімейні ферми (5 і більше дійних корів) допомагають людям отримувати більш високий рівень доходів від виробництва молока при відносно незмінних витратах праці. Сімейна ферма допомагає отримати місячний дохід, який дозволяє забезпечити одну сім'ю. При правильному та більш професійному підході до молочної виробництва, удосконаленні технології, удій молока зростає на 10-25%, покращується якість молока і з'являється можливість управляти сезонністю молока (реалізовувати за більш високою ціною в зимовий період).

На сьогоднішній день близько 2,85 млн. євро було інвестовано компанією Данон в україн-

ське село за допомогою проектів розвитку кооперативів та молочних ферм.

Кооперативи та сімейні ферми є невід'ємною і важливою частиною не тільки соціальних ініціатив компанії Данон, а й частиною стратегії по забезпеченню потреби молокопереробних заводів молоком-сировиною. Урожай полуничного кооперативу вже в 2013 році покрити 100% потреби в полуниці продукції бренду «Простоквашино».

Проект «Розвиток молочних кооперативів»

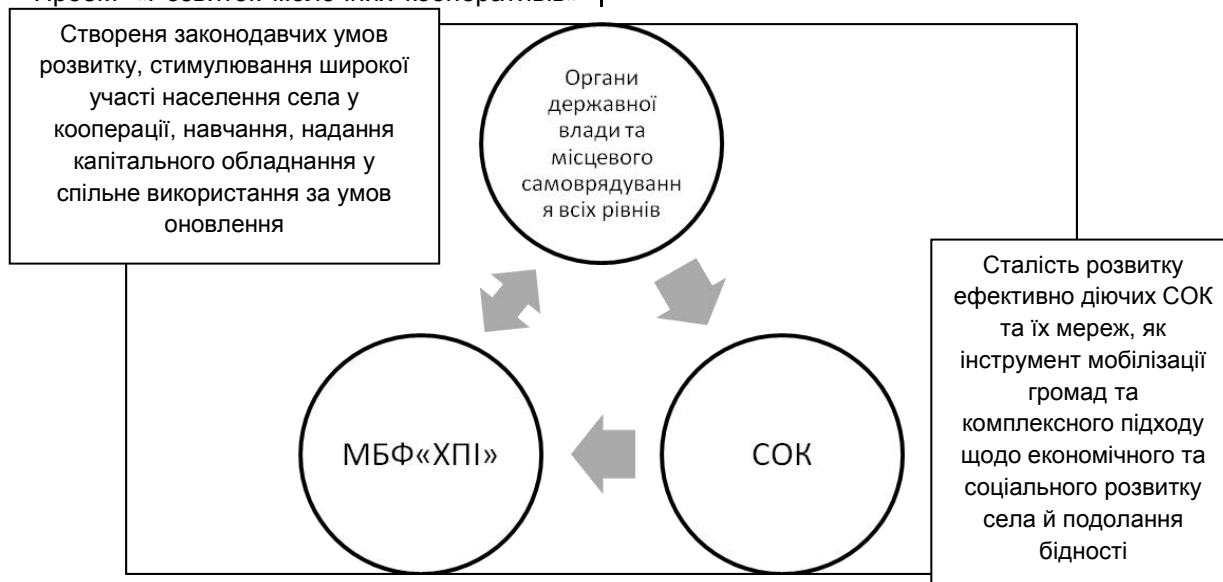

Рис. 1. Підходи до спільної підтримки СОК

Важливим для стабільного розвитку міні-ферм сімейного типу є те, що як до запуску, так і після запуску ферми члени сімей залучаються постійною консультаційною підтримкою спеціалістів «Данон» з управління фермою та з підвищення продуктивності корів. Через покращення умов утримання тварин, а саме: автоматизованій системі напування корів, якісним системам кондиціювання повітря та освітлення, а також автоматизованому доїнню продуктивність поголів'я ферм зросте мінімум на 15-20%.

Утримуючи значну кількість корів, ферми сімейного типу істотно підвищують власну ефективність, адже кількість часу, затраченого на роботу в господарстві, значно знизиться. Завдяки зростанню об'ємів заготівлі молока та підвищенню його якості, родини зможуть суттєво збільшити свій дохід [5].

Всього до кінця 2014 року в рамках проекту планувалося відкрити у Полтавській, Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській та Херсонській областях 50 реконструйованих сімейних ферм, а до липня 2015 року – 65 сімейних ферм. Об'єм інвестицій до кінця проекту (липень 2014 року) у відкриття сімейних ферм та розвиток кооперативів складе 3,5 млн. євро, в тому числі 1,8 млн. євро – власні кошти «Данон» [6].

реалізується «Данон» в Україні разом з міжнародною благодійною організацією «Добробут Громад» (Heifer Ukraine <http://heifer.org.ua/>) і за підтримки «Данон Екосистем Фонду» (<http://ecosysteme.danone.com/>) і Heifer International [4].

Робота СОК, у тому числі, залежить від вдало організованої системи підтримки як місцевими органами влади так і власне членами кооперативу (рис. 1.).

Висновки.

Створення сімейних ферм фінансується завдяки проекту «Розвиток молочарських кооперативів», що впроваджується Міжнародним благодійним фондом «Добробут громад» у співпраці з компанією «Данон» за підтримки Данон Екосистем Фонду (Франція), Хейфер Інтернешнл (США) та Департаменту закордонних справ, торгівлі та розвитку/SOCODEVI (Канада) з місцевими партнерами – Полтавською обласною сільськогосподарською дорадчу службою та Сільськогосподарською консультаційною службою Дніпропетровської області.

Проект «Розвиток молочарських кооперативів» було започатковано в 2010 році в 5 областях України: Херсонській, Запорізькій, Полтавській, Миколаївській та Дніпропетровській. У рамках третьої фази проекту (з серпня 2013 р. до липня 2016 р.) планувалося створення сталої та конкурентоспроможної системи постачання молока власниками особистих селянських господарств, об'єднаними в СОК, а також реорганізація перспективних домогосподарств на міні-ферми сімейного типу, підвищуючи професійні знання, навички, ефективність та життєстійкість як сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, так і їх членів.

Список використаної літератури:

1. Присяжнюк М. Молочні кооперативи – потужний фактор розвитку села. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/article?art_id=245148130&cat_id=244276429.
2. Храпливий Є. Основи кооперативного молочарства. – Львів: Накл. Союзу укр.: кооперативів, 1927.-179с.
3. На 2015 рік заплановане відкриття 60 сімейних ферм [Електронний ресурс] // Журнал «Агроексперт». – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.agroexpert.ua/detail/article/na-2015-rik-zaplanovane-vidkrittja-60-simeinikh-ferm.html>
4. Кооперативи та сімейні ферми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://danone.ua/ua/social-responsibility/id/kooperativi-ta-simejni-fermi-004/>.
5. Малік М. Й., Козак О. А. Проблеми та перспективи в розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів // Розвиток сільських територій. Сільськогосподарська кооперація: збірник наук. Праць економістів – аграрників / [за заг. Ред. голови Львівської аграрної палати. д. е. н., професора Музики П.М.]. – Львів, 2012. – С. 7 – 13.
6. Проект «Розвиток молочарських кооперативів в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heifer.org.ua/uk/our-work/projects/205.html>.

Махмудова И. В., Махмудов Р. Х. Проект «Развитие молочных кооперативов».

Статья посвящена ознакомлению с проектом «Развитие молочных кооперативов». Освещены экономические, организационные проблемы развития обслуживающих кооперативов в сфере производства молока. Раскрыты основные аспекты функционирования кооперативов и факторы, тормозящие процессы кооперации в Украине.

Ключевые слова: *обслуживающий кооператив, молочных кооперативов, экономическая эффективность, семейная ферма.*

Makhmudova I.V., Makhmudov R. H. A project «Development of dairy cooperatives».

The article is devoted to the acquaintance of the project «Development of dairy cooperatives». When covering economic, organizational problems of development of service cooperatives in milk production. It outlines the main aspects of the functioning of cooperatives and the factors hindering the process of cooperation in Ukraine.

The main factors of improvement and production of raw milk and its products. The role of quality management system in dairy plants.

Considering the problems of dairy subcomplex, the main attention is focused on the need the profitability of milk production, as well as on improving the integration process of milk producers and dairy companies and their management algorithm.

Dairy cluster will bring together a large number of small-scale milk producers, who are not able alone to deal with the negative impact of internal and external market environment to create a centralized storage of milk and dairy products that will significantly increase their level of competitiveness and, accordingly, the capitalization of existing assets, and as its effective entry into the world organization.

Accordingly, due to increase in milk procurement and improving its quality, the family will be able to secure a decent income and thus the standard of living.

Dairy cooperatives help people organize and improve general access to milk marketing. On the basis of cooperatives individual farms jointly agree on the price of milk processors, jointly purchase equipment, and improve the productivity of their cows through different services and programs undertaken by the cooperative.

Accordingly, the inefficient organization of work, procurement of milk and its low quality are the main limiting factors to the increased revenues from the sale of their products.

Key words: *cooperatives, dairy cooperatives, economic efficiency, family farm.*

Дата надходження до редакції: 28.02.2017

Рецензент: к.е.н., професор Жмайлов В.М.